

تاریخ شهر لیان

تاریخ شبه جزیره بوشهر
در دوران ایلامی‌ها

www.ketab.ir

سید قاسم یاحسینی

پدیدآورنده:	یاحسینی، سید قاسم؛ ۱۳۴۵ -
عنوان:	تاریخ شهر لیان؛ تاریخ شبه جزیره بوشهر در دوران ایلامی ها
تکرار نام پدیدآور:	سید قاسم یاحسینی
مشخصات نشر:	قم: صحیفه خرد، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری:	۲۸۲ ص. مصور، عکس، نمونه.
شابک:	۵ - ۴۵ - ۵۷۲۴ - ۶۰۰ - ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	عنوان دیگر: تاریخ شبه جزیره بوشهر در دوران ایلامی ها.
یادداشت:	کتابنامه: ص ۲۷۷ - [۲۸۲]؛ همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع:	بوشهر - لیان - تاریخ
موضوع:	ایران - تاریخ - ایلامیان، ۶۴۵ - ۲۲۲۵ ق. م.
موضوع:	ایران - آثار تاریخی - بوشهر - لیان.
رده بندی کنگره:	۱۳۹۱، ت ۲ ی ۲ / DSR ۲۰۷۵
رده دی دیوی:	۹۵۵ / ۶۴
شماره ثبت سی ملی:	۲۸۸۷۵۱۲

تاریخ شهر لیان

سید قاسم یاحسینی

ناشر: صحیفه خرد ■ نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۱

طراح جلد: نوشین موسوی ■ صفحه آرا: بهزاد معیری پور

لیتوگرافی: ترام اسکندر ■ چاپ: زیتون

شمارگان: ۱۵۰۰ ■ قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۵ - ۴۵ - ۵۷۲۴ - ۶۰۰ - ۹۷۸

کلیه حقوق این اثر به اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان بوشهر تعلق دارد.

تلفن ناشر: ۷۸۳۲۱۹۸ - ۰۲۵۱

فهرست مطالب

مقدمه: لیان پژوهی من!	۱۳
-----------------------	----

فصل اول:

تاریخ باستان‌شناسی در بندر لیان

مطالعات باستان‌شناختی مربوط به ایلام در بوشهر	۲۵
آندریاس و نخستین حفاری باستان‌شناختی در لیان	۲۶
حفاری‌های پزار در لیان	۳۴
مطالعات سطح‌الارضی استاین در بوشهر	۴۳
دیگر باستان‌شناسان	۴۶
مطالعات سطح‌الارضی ویلیامسن در بوشهر	۴۷
گروه‌های باستان‌شناس ایرانی در بوشهر	۴۸

فصل دوم:

مختصری از تاریخ امپراطوری ایلام

ایلام: یک تاریخ پُر از ابهام	۵۳
تاریخ و پادشاهان ایلام	۵۸

فصل سوم:

بوشهر در عصر سنگ

کوچ‌روها و کوچ‌نشینان در شبه جزیره بوشهر	۶۳
--	----

۶ ■ تاریخ شهر لیان

- نخستین سکونت گاه‌های انسانی در شبه جزیره بوشهر ۶۳
- تاریخ شبه جزیره بوشهر از عصر نوسنگی تا عهد ایلام ۶۴
- معبد ماقبل تاریخ در بوشهر ۷۴
- نخستین نام شبه جزیره بوشهر در ماقبل تاریخ ۷۵

فصل چهارم:

پیدایش شهر لیان

- پیدایش لیان ۷۹
- درباره کلمه و معنی «لیان» ۸۰
- نخستین نشانه لیان در تاریخ ۸۱
- در باب نژاد اولیه مردم لیان ۸۳
- خط و کتابت در لیان ۸۵
- کاهنان لیانی و تعلیم خط ۹۰
- ترجمه و مترجمان در شهر لیان ۹۰
- قلمرو و جمعیت لیان ۹۱

فصل پنجم:

کیریریشه ایزدبانوی شهر لیان

- اهمیت کیریریشه برای تاریخ‌نگاری لیان ۹۷
- تاریخ کیریریشه ۹۷
- منشأ اولیه کیریریشه ۹۹
- درباره نام کیریریشه ۱۰۳
- کیریریشه در لیان ۱۰۴
- کیریریشه در شوش و چغازنبیل ۱۰۹
- کیریریشه در انشان ۱۱۳
- رقبای «مرد» کیریریشه ۱۱۴
- شوهر یا شوهران کیریریشه ۱۱۵
- کیریریشه در لیان ۱۱۸

معماری معبد کیریریشه در لیان	۱۲۱
شکل معبد کیریریشه در لیان	۱۲۶
مردم لیان و معبد کیریریشه	۱۲۸
معبد ایلامی و پرستش خدایان	۱۳۰
نام معبد کیریریشه در لیان	۱۳۱
سرانجام تاریخی کیریریشه	۱۳۳
دیگر معابد خدایان در لیان	۱۳۵
اما این خدایان چه کسانی بودند؟	۱۳۶
نام چند زن و دختر در لوح‌های آجری لیان	۱۳۷
اندیشه‌های فلسفی و ادبی در کتیبه‌های لیانی	۱۴۱

فصل ششم:

شهر نشینی و روزگار مردم لیان

گامی نه چندان مطمئن؟	۱۴۷
مطالعه شهری لیان	۱۴۸
معماری بندر لیان	۱۴۹
غذا و پوشاک مردم لیان	۱۵۱
آب و حمام در لیان	۱۵۵
اما حمام و استحمام	۱۶۰
روزگار زنان لیانی	۱۶۰
الف) انواع لوازم سنگی و سفالی منزل و آشپزخانه	۱۶۲
ب) لوازم و اشیاء آرایش و خودآرایی زنان	۱۶۴
خُفت و خواب در لیان	۱۶۵
کار و پیشه در لیان	۱۶۷
کوزه‌گری و سفال‌سازی در لیان	۱۶۹
طرح‌های گرافیکی در سفال‌های لیان	۱۸۰
تجارت خارجی مروارید و سنگ‌های قیمتی در لیان	۱۹۰
تجارت خارجی شهر لیان	۱۹۲

۸ ■ تاریخ شهر لیان

۱۹۵.....	پزشکی و سلامت در لیان
۱۹۷.....	باستان‌شناسی پزشکی در لیان
۱۹۸.....	نظامیان در شهر لیان
۲۰۲.....	ساختار سیاسی قدرت در لیان
۲۰۴.....	شیوه تدفین مردگان در لیان (راز قبرستان شغاب)
۲۰۹.....	حیوانات در لیان!

فصل هفتم:

موسیقی مردم لیان

۲۱۵.....	موسیقی مردم لیان
----------	------------------

فصل هشتم:

هجوم پادشاهان بین‌النهرین به لیان و خلیج فارس

۲۳۱.....	شریهوم و لیان
۲۳۲.....	حمله ساراگن به خلیج فارس و لیان
۲۳۲.....	هجوم منیشتوسو به شریهوم و لیان
۲۳۴.....	دوران تاریک تاریخ لیان
۲۳۵.....	لیان در عصر پادشاهان سلسله اپارت
۲۳۶.....	جمعیت سامی در بندر لیان
۲۳۷.....	لیان در هجوم کاسی‌ها؟

فصل نهم:

درخشش مجدد لیان

۲۴۱.....	سلسله ایگهالکی‌ها و درخشش لیان
۲۴۲.....	درباره کتیبه هومبان - نومه در معبد لیان
۲۴۴.....	تحول مذهبی در شهر لیان
۲۴۵.....	هجوم توکولتی نینورتا به سواحل شمالی خلیج فارس و لیان
۲۴۶.....	اوج درخشش لیان در عصر سلسله شوتروکی‌ها

۲۴۸.....	بازسازی معبد کیریریشه توسط کوتیر - نهونته در لیان
۲۴۸.....	شیلهک - اینشوشینک و ساخت دو معبد در لیان

فصل دهم:

سقوط لیان

۲۵۹.....	بی‌اعتنایی هوتلوتوش - اینشوشینک به لیان
۲۶۱.....	یورش نبوکدنزر و سقوط لیان
۲۶۲.....	باز هم گام در وادی تاریکی
۲۶۲.....	«نگیتو» بندری ایلامی در سواحل خلیج فارس
۲۶۵.....	جنگ سناخریب در هلیله؟
۲۶۸.....	تاریخ شبه جزیره در عصر مادها
۲۶۹.....	تاریخ شبه جزیره در عصر هخامنشیان
۲۷۱.....	نتیجه‌گیری، تصویری کلی از تاریخ و مردم لیان
۲۷۷.....	منابع و مآخذ

بسم الله الرحمن الرحيم

شبه جزیره بوشهر یکی از سکونت‌گاه‌های بسیار قدیمی در جنوب غرب ایران در سواحل شمالی خلیج فارس است که سابقه تمدن و فرهنگ در آن به هزاران سال پیش از تاریخ منتهی می‌شود. از فرهنگ و تمدن پیش از تاریخ در این منطقه چیز زیادی نمی‌دانیم و این به دلیل فقر کاوش‌های باستان‌شناختی در این منطقه از ایران زمین است.

اوج رونق شهرنشینی و تمدن پس از آغاز تاریخ در این شبه جزیره با ظهور بندر «لیان» شروع می‌شود؛ بندری ایلامی که با تمدن‌های حوزه‌های بین‌النهرین، جنوب خلیج فارس، سند و احتمالاً شمال آفریقا در ارتباط تجاری و فرهنگی بوده است.

علی‌رغم تاریخ پُر شکوه لیان در عصر ایلام و با وجود حفاری‌های صد سال پیش «موریس یزار» فرانسوی در سال ۱۹۱۳ میلادی در این منطقه، تا امروز به زبان فارسی و غیر فارسی، اثری مستقل در باب این شهر تاریخی و باستانی نوشته نشده است. کتاب آقای سیدقاسم یاحسینی، نخستین اثر در این زمینه می‌باشد. ایشان با نگاهی نو و میان رشته‌ای و قلمی ساده و شیوا، موفق شده اند، سیمای کلی تاریخ و تمدن لیان را از آغاز تا فروپاشی و انحطاط، پی‌گیری کرده و براساس اسناد و مدارک معتبر تاریخی، کتابی جذاب و خواندنی تألیف کنند.

توفیق روزافزون این پژوهشگر را از خداوند تعالی خواستاریم و امیدواریم دیگر پژوهشگران بومی و ملی نیز دست به قلم برده و گذشته تاریخی این مرز و بوم را بنگارند و به یادگار گذارند.

در پایان باید اشاره شود که پرداختن به ایلام و لیان و خصوصاً خدایان و معابد آن‌ها، صرفاً کاری تاریخی و پژوهشی، برای آگاهی نسل امروز از گذشته‌های دور و تمام شده است. در حال حاضر ملت ایران و مردم بوشهر مفتخرند که موحد و یکتاپرست هستند و فقط خدای واحد را می‌پرستند.

من الله التوفیق

سعید آزاد شهرکی

قائم مقام رییس سازمان و مدیر کل میراث فرهنگی،

صنایع دستی و گردشگری استان بوشهر

بندر بوشهر - زمستان ۱۳۹۱